

Uluslararası
YUNUS EMRE
Bilimsel Bildiriler

ÖRGÜN YAYINEVİ

Uluslararası Yunus Emre/Bilimsel Bildiriler
Kültür Dizisi - Türk Klâsikleri: 1

Nurer Uğurlu tarafından hazırlanmıştır

ISBN: 978-605-4795-05-5

Sertifika No: 12740

Editör

Ö. Andaç Uğurlu

1.Baskı

İstanbul, Mayıs 2016

Baskı-Cilt

Yaylacık Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi

No: 12/197-203 Topkapı/İstanbul

Tlf.: (0212) 612 58 60

Faks: (0212) 612 42 02

Sertifika No: 11931

ÖRGÜN YAYINEVİ

Nuruosmaniye cad. No: 18 Cağaloğlu/İstanbul

Tlf.: (0212) 526 37 34/(0212) 527 39 49

Faks: (0212) 526 37 34

e-adres: www.orgunyayinevi.com.tr

e-posta: info@orgunyayinevi.com.tr

YUNUS EMRE'NİN GERÇEK YAŞANTISI

Cahit ÖZTELLİ

Büyük Türk Şair - Düşünürü YUNUS EMRE'nin gerçek yaşantısı, yakın yıllara kadar karanlıklar içinde idi. Aradan geçen yedi yüz yıla yakın zaman, aydınların O'na önem vermemeleri, hattâ alay etmeleridir. Bunun sonucu, O'nun için ciddî bir araştırma yapmamalarıdır. Bununla birlikte, ününün çok yaygın olması dolayısıyla, büsbütün de ilgisiz kalamamışlardır. Kitaplarına alırken de, halk arasındaki Yunus'la ilgili doğru yanlış söylentileri yazmaktan ileri gidememişlerdir. Tezkerecilerin bir dayanakları da Bektaşî Menakıpnâmeleri'dir Bilindiği gibi, Bektaşî menakıbleri, zaman-mekân tanımadan ünlü her kişiyi, Hacı Bektaş menkabeleri çevresinde toplayarak, Bektaşîliğe malederler.

İşte, bunlardan biri de YUNUS EMRE'dir. Yeni zaman araştırmacıları da, ellerinde başka belge olmadığı için, hiçbir bilimsel değeri olmayan, halkın muhayyilesine dayanan, belki de bilerek uydurulmuş bu menkabelere dayanmak yolu ile O'nu hayatını, yaşadığı yerleri, mezarını, ölüm tarihini vb. bilgileri çıkarmaya çalıştılar. Bu çalışmalar doyurucu olmaktan uzaktı. Yalnız mezarı üzerinde birleşilmiş gibi idi. Giderek, Sivrihisar'a bağlı Sarıköy'de Yunus'la hiç ilgisi olmayan bir mezarı onurmuş gibi ve kesinlikle kabul eder oldular. Gerçek tümünden bunun dışında idi.

1945 yılında ilk defa gerçek bir belge bulundu. Bunda, Sarıköy efsanesi yıkılıyordu. Belge, Sarıköy'deki zaviyesine vakıf yapan YUNUS EMRE BEY'den söz ediyordu. Anlaşıldı ki, ad

benzerliği yanlışlığa yol açmıştır. Mezarın içindeki de bu Yunus Emir Bey değildi. Belge mezardan söz etmiyordu. Daha sonra bu Yunus Emir Bey'in mezar taşı Akşehir'e bağlı bir köyde bulundu. Bu Yunus Emir Bey adını türlü yollarla tevil edenler oldu. Sonradan bu belgenin biri asıl senet, öteki defterde olmak üzere iki tanesi daha bulundu. Yunus Emir Bey'i YUNUS EMRE sanısı da ortadan kalktı. Yüzyıldan bu yana Sarıköy'deki zaviye ile ilgili resmî devlet işlemlerinde 15-20 kadar evrakta Sarıköy'de yatanın adı Yunus Emrullah olarak geçiyordu (Bunlar için řu kitaba bakınız: Halim Baki Kunter, Yunus Emre).

Bylice anlaşıldı ki, Sarıköy'le Yunus Emre'nin ilişkisi yoktur. Ayrıca Sarıköy'deki mezar bir kurulca açıldığında sağlam bir iskelet çıktığı iln edildi. Oysa, 25-30 santim derinlikte (isterse daha derin olsun) ve herhangi bir sanduka içinde bulunmayan bir iskeletin yediyüz yıla yakın bir zaman sağlam kalabilmesi bilimsel açıdan kabul edilemezdi.

Ayrıca, açılışta bulunanların, mezardan bir değil, birçok iskelet çıktığı üzerine de sözleri var ki, bu rapora geçmemiştir.

Bütün bu gerçekleri türlü nedenlerle kabul etmek istemeyenler vardır. İçin içyüzünü bilmeyenler, bilimsel yeteneği elverişli olmayanlar Sarıköy'de direnebilirler. Ama, uzun yıllar Yunus üzerinde çalışmış bilim adamlarının hl direnmelerine şaşmamak elde değildir.

Yeni yeni resmî belgeler bulunduca gerçeğin sanıldığından çok başka olduğu ortaya çıkmıştır. Bu belgeler o denli sağlam ve inandırıcıdır ki, ikinci, üçüncü derecedeki belgelere, görüşlere bile gerek yoktur.

Bu belgelerin verdiği bilgiye göre, Yunus'un dedesi Horasan'dan bir topluluğun başında Anadolu'ya geçerek Karaman toprağına yerleşmiştir. Burada birkaç köy kurmuşlar, evlatları tekke ve zaviyeler yaparak vakıflarda bulunmuşlardır. Bunlar

adları, sarları ile bellidir. Kurulan köyler sonradan kimbilir hangi tarihsel zorunluklarla terkedilmiş, harap olmuştur. Ama, o çevrede dağınık yaşayanların, onları eski adları ile andıkları da bir gerçektir.

Bu Hacı İsmail topluluğunun evlatlarından olan Yunus Emre Karamanoğlu İbrahim Bey'den otlaklar satın almıştır. Anlaşıyor ki, Yunus zengin bir ailenin varisidir. Bir yandan bu varlık, bir yandan şiirleriyle halk arasında bir Şeyh olarak saygı görürken, öte yandan Karaman Beyliği sarayında bir devlet adamı gibi söz sahibidir, siyasal olaylara karışmaktadır.

O çağlar tarihi bize, tekkelerin, şeyhlerin bütün anlamı ile siyasetin içinde olduklarını göstermektedir. En eski olarak Babalar ayaklanması, Âşık Beşe'nin babası Muhlis Beşe'nin Konya Selçuk Sultanlığı tahtına geçmesi, Şeyh Bedreddin'in kopardığı büyük fırtına, daha sonraları Anadolu'da hiç eksik olmayan çeşitli nedenlerle meydana gelen ayaklanmalar hep tekke ve şeyhler çevresinde parlamışlardır. En son örnek, İran'da Erdebil Tekkesi'nin şeyh ve müritlerinin çabası ile hükümeti devirip yeni bir devlet kurmaları ve başına bir şeyh olan Şah İsmail'i getirmeleridir.

Görülüyor ki, bir şeyh olan Yunus Emre'nin Karaman devletinin siyasal işlerine karışmasında yadırganacak bir yön yoktur. Hükümetler şeyh ve tekkelerden yararlanmayı amaç edinmişlerdir. Bu durum Osmanlı Devletinde de görülür. Bu böyle olmakla birlikte büyük Şeyh ve Tekke'lerden her zaman bir çekinme ve korkuya da düşmüşlerdir.

Karaman ve Anadolu Beyliklerinin tarihi bakımından, son derece önemli olan ve Karaman Beyi Alaeddin Bey'in emriyle yazılan bir eser bu konuda Yunus'un yaşantısını aydınlatan bilgileri yeteri kadar vermektedir. Bu tarih kitabı şehname niteliğinde bir eserdir. Tarih yılları yoktur. Bazı karışıklıklar bulundu-

ğu gibi, bununla birlikte tarih gerçeklerine uyan pek çok yerleri de vardır. Yer yer Dedekorkut üslûbunu andıran bu değerli eserin bugünkü adı “Şikârî Tarihi”dir. Aslı Farsçadır; on altıncı yüzyılda Türkçeye çevrilmiştir. Müneccimbaşı aslını görmüş ve kaynakları arasına almıştır.

Bu “Şikârî Tarihi”nde Şeyh Yunus Emre’yi de görmekteyiz. Yunus önemli olaylara karışmaktadır. Şehzade çekişmelerinde bir yanı tutmuştur. Sonunda yapılan bir hükümet devirmesinde başarısızlık başgöstermiş, suçlular yakalanmış, mahkemeleri yapılarak idam edilmişlerdir. Bu arada Şeyh Yunus da kendini kurtaramamıştır.

Görülüyor ki, bütün sağlam ve resmî belgeler Yunus’u Karaman’a bağlamaktadır. Biz burada ikinci derecede belgeler üzerinde durmayarak, birinci eldekileri söz konusu ettik. Yoksa Evliya Çelebi’nin Karaman ziyaretini, resmî Konya Salnâmesi’nin Kirişçi Baba diye tanınan Şeyh Yunus Emre’nin camii, zaviyesi, tekkesi gibi bilgileri söz konusu etmedik. Çünkü bunlara, ilk kaynaklar görüldükten sonra gerek kalmamıştır.

Çocukları - ailesi

Soyu - sopu

İncelediğimiz belgeler arasında Eski Belgeler Arşivinde, Karaman Eyaleti vakıflarını içine alan defterin Lârende (Karaman) bölümünde (yaprak 39 B) “*Vakf-ı zaviye-i Yunus Emre İbn-i İsmail-ü meşhur bi Kirişçi Baba der lârende*” başlığı vardır. Buna göre Yunus’un babasının adının İsmail, kendisinin *Kirişçi Baba* olarak tanındığını, zaviyesinin *Lârende*’de bulunduğunu öğreniyoruz. Bu yazı Arap dili kurallarına göre yazıldığı için Kirişçi Baba zaviyenin değil, vakfı yapanın şöhretini göstermektedir.

Başbakanlık Belgeliğinin 871 sayılı Konya defterinde (h.924/1518 tarihli) bulunan bir belgede Yunus’un oğlunun adı

da İsmail olarak geçiyor. Bu belgede şöyle deniyor:

“Amma, Yerce nam yeri bu cemaatten (Hacı İsmail Cemaati) Yunus Emre, Karamanoğlu İbrahim Bey'den satın almış, elinde mülknâmesi vardır. Yunus Emre (fevt) olup evlâdına intikal eylemiştir. Ve bunlardan gayri Kıraçlar Kuyusu ve Dede Kuyusu ve iki sulu kuyu, bunları İsmail bin Yunus Emre, Şehzade'den tapulayıp alıp kendüye yurt eylemiştir. Elinde temesüğü vardır.”

Bu belge, Yunus'un mülklerinin çocuklarına kaldığını, çocuklarından İsmail'in de parası ile kuyular (ki bunlara *obruk* denir. Hâlâ vardır.) satın aldığını bildiriyor. Demek ki, sürüleri vardır. Onlar için su yerleri gereklidir. Bu kuyular derin değildir. Hayvanları sulamaya uygun yumuşak taşa oyulmuş su çukurlarıdır.

Adı geçen belgenin başka yerinden de Yunus'un babası, belki dedesi Hacı İsmail, onun oğlu Musa Paşa (burada paşa büyük evlâd anlamında olup aslı Beşe'dir. Bugün de Doğu illerinde kullanılır) onun oğlu Kevki Çelebi'nin adları geçiyor. Bunlar da birer zaviye yaptırmışlardır.

Bunlardan anlaşılan, Hacı İsmail ailesi zengindir, Şeyhlik babadan oğula geçmektedir, Yunus'a da bu yolla tasavvuf görüşü ve şeyhliği geçmiştir. Başka belgelerden de öğrenilen şudur: Yunus Emre, Karaman'da bir zaviye ve tekke, bir de cami yaptırmıştır. Artık kendinden öncekiler gibi köylerde değil, şehirde oturmakta, ünü böylece daha çabuk yayılmaktadır. Ölümünde de camiinin bitişiğinde yapılan küçük bir türbeye gömülmüştür. Vakıfları çocukları tarafından devam ettirilmiştir. Bu Horasanlı ailenin daha sonraki macerasını açıklıkla bilemiyoruz.

Bir şiirinde de çocukları, oğul ve kızları ve iki karısı olduğunu söylüyor:

*“Gözüm seni görmekiçün, elim sana ermekiçün
Bu gün canımı yolda koyam, yarın ivazın veresin”*

beytiyle başlayan şiirinin daha aşağılarında:

*“Uçmak uçmak dediğin, müminleri indediğin
Bir evile birkaç huri, hevesim yok koçmağışın*

*Bunda dahi verdin bize oğulu kızı çift halâl
Andan dahi geçti arzum, benim ahım didâriçün”*

Bu son beyitten, oğul ve kızları ve iki karısı olduğunu anlıyoruz. Konuya göre uygun yeri gelince Yunus, kendi durumundan, daha doğrusu ailesinden söz etmektedir. Bugün de, eğer topluca göçmedilerse, Yunus soyunun sürmekte olduğunu kabul etmek yanlış olmaz. Eski yerlerinin harap olduğuna bakılırsa, ya Karaman'a ya da başka bir yere göçülmüş, yurtları sahipsiz kalmıştır. Bununla birlikte ele geçecek belge ve bilgiler soyunun son halkasını belki ortaya çıkaracaktır.

Büyük soylar büyük evlâtlar yetiştirir.